

På flykt på egen hand

Guhn Godani

Kris och Traumacentrum i Stockholm.

E-post: guhn.godani@krisochtraumacentrum.se.

Artikeln vill göra läsaren medveten om barnets utsatthet i våldsamma samhällen och i krig, idag mer än någonsin. Otrygghet och traumatiska minnen hotar att förgöra deras livsförutsättningar. De förväntas hantera separationen från föräldrarna, syskon och vänner och skapa ett nytt liv i en främmande kultur. De är främlingar för oss och det är lätt att påverkas av fördomar, okunskap och lögn om dem. Vår uppfattning färgar vårt bemötande medvetet eller omedvetet. Barn på flykt har samma rättigheter och behov som alla barn i Sverige. Skillnaden är att dessa barn har förlorat en förutsättning för sin utveckling, nämligen en trygg barndom. Därför behövs något alldeles extra från oss som möter dem i vår vardag. Med rätt bemötande och vägledning – och vid behov behandling – kan barnen gå vidare i sina liv.

The article would make the reader aware of the vulnerability of children in violent communities and in war, today more than ever. Insecurity and traumatic memories threaten to destroy their living conditions. They are expected to deal with the separation from parents, siblings and friends, and create a new life in a foreign culture. They are strangers to us and it is easy to be influenced by prejudices, ignorance and lies about them. Our perception colors our attitude consciously or unconsciously. Refugee children have the same rights and needs of all children in Sweden. The difference is that these children have lost a prerequisite for their development, namely a safe childhood. Hence the need for something extra from us faces them in our everyday lives. With the right attitude and guidance – and, if necessary treatment – kids can go on with their lives.

Bakgrund

Jag skriver denna artikel mot min bakgrund. Jag är leg. psykolog, leg. psykoterapeut, handledare och utbildare. Har erfarenhet av arbete med barn på flykt i Göteborgs kommun, Rädda Barnen, Stockholm, och Mosebacke Psykoterapimottagning. Har fungerat som handledare för lärare i förberedelseklasser i Göteborgs för-

orter och i Stockholm, socialsekreterare, personal vid HVB-hem och familjehemsföräldrar. Arbetar sedan tre år med utbildning av Migrationsverkets handläggare om barn i migration. Har föreläst och utbildat lärare, socialsekreterare, psykologer och ST-läkare, m fl om posttraumatisk stress (PTSD), och undervisning och inlär-

ning. Jag skrev en bok 2004 ”Till en pedagog från en psykolog”, som var direkt anpassad till lärare som dagligen möter traumatiserade barn i skolan. Jag har även skrivit rapporter, artiklar i samma ämne.

FN:s konvention för barnets rättigheter

För 20 år sedan antog FN konventionen om barnets rättigheter. Medborgare under 18 år fick då tydliga samhälleliga rättigheter som de saknat tidigare. Nästan alla länder i FN skrev under konventionen och förband sig därmed att följa den i sina beslut. Tjugo år är en kort tid. Det behövs mer tid än så för att förändra vårt medvetande, vår moral och våra värderingar. Det är lätt att tappa fokus och glömma bort mänskliga rättigheter när samhällen bryter samman och våld tar över, eller när långvarig fattigdom och misär bryter sönder vår empatiska förmåga.

Våld och brist på mänskliga rättigheter jagar bort familjer från sina hem. Att stanna kvar kan innebära att riskera sitt eget, sina barns och sina anhörigas liv. Familjer tvingas lämna sina hem i all hast och får bara med sig det allra nödvändigaste. Barn är beroende av vuxnas omsorg och skydd för sin överlevnad. Den slutgiltiga lösningen är, för dem som har möjlighet till det, att fly. Flykten är inte riskfri utan ofta omtumlande, farlig och innebär umbäranden, hunger och sömnlöshet som sätter spår i varje enskild individ.

Ensamkommande barn och på flykt

Gruppen ensamkommande flyktingbarn förbryllar och oroar. Tankar kring barnen väcker motsägelsefulla känslor. Vilka föräldrar sänder iväg sina barn över hela världen? Vilka motiv och orsaker finns bakom? Under många år har gruppen benämnts som ”ankarbarn” alltså barn med uppgift att rädda resten av sin familj till Sverige. Jag har stridit mot benämningen som enligt min erfarenhet, bygger på okunskap om barnens bakgrund och uppfattningen att barn inte har skyddsskäl. Barn är i dag ofta objekt för krigshandlingar som mord, våldtäkter, kidnappningar, tvångsrekrytering till militära uppgifter. De utnyttjas som sexslavar och tvingas utföra uppgifter som vuxna undviker. Fördomen om ankarbarn tyder även på okunskap om vilka beslut föräldrar i krigsområden tvingas fatta, när de inte längre kan skydda sig själva och sina barn. Även vid plötsliga och livshotande situationer som naturkatastrofer och krigshandlingar sprids familjemedlemmar i olika riktningar när de flyr för sina liv. I andra familjer sker det planerat för att öka familjens chans till överlevnad.

En återkommande frågeställning och allvarlig misstanke mot ungdomar är bedömningen av deras ålder. Debatter om skäggiga ”15-åringar” får näring när antalet ensamkommande ungdomar ökar. (SvD, 2014 5/10) Vetenskapligt tillförlitliga metoder för åldersbedömning saknas och lämnar därmed öppet för fortsatta misstankar

och ifrågasättande av ungdomarnas egna uppgifter om sin ålder. ([www.barnläkarforeningen.se /2015/07/17](http://www.barnläkarforeningen.se/2015/07/17)). Det är självklart att ungdomar på flykt får råd inför flykten i kontakt med smugglare, om vad de kan lämna ut om sig själva. Åldern är ju avgörande för hur du tas emot i Sverige och den påverkar beslutet om uppehållstillstånd och möjlighet till återförening med din familj. Ungdomarna behöver skydd och vill inte, eller kan inte återvända till hemlandet och kämpar för att få tillstånd att stanna i Sverige med alla medel. Det är inte lätt att leva med en lögn och skräck över att försäga sig. Lika svårt är det att vara huvudet längre än sina kamrater i skolan och ständigt ifrågasatt av alla omkring sig. Syftet är trots allt att rädda sitt liv och helst få återförenas med sina syskon och föräldrar i ett tryggare land.

I dagens debatt (2016) förekommer nya oroväckande anklagelser mot ensamkommande ungdomar, att de ligger bakom flera uppdagade sexuella trakasserier mot flickor under en ungdomsfestival i Stockholm 2014, i Köln, Tyskland under nyårsfirandet 2015 etc. (DN 1/2016, SVT:s nyhets-sändningar). Polisens utredningar är inte klara, men uttalanden i tidningar och tevesändningar tyder på att det är ensamkommande flyktingungdomar som står bakom brotten. Ingen kan dömas för brotten innan polisens utredningar är klara och bevisen framlagda. Riskerna är, att trots eventuell frikännande, kommer stämpeln mot ungdomarna kvarstå mycket länge.

Statens Invandrarverk (idag Migrationsverket) har registrerat ensam-

kommande flyktingbarn sedan 1988. För varje år har antalet barn ökat. Utanför statistiken befinner sig barn som lever i landet illegalt. De överlever på att arbeta svart, eller utsätts för trafficking och tvingas till prostitution, kriminalitet eller svartjobb i farliga miljöer.

Sverige har en lång historia av barnflyktingar. Judiska barn var den första grupp som Sverige tog emot med början 1938, då frivilliga organisationer och judiska församlingar hjälpte barn ut ur Tyskland. 500 utvalda barn kom till Sverige och placerades i fosterhem eller på barnhem. Betydligt fler barn fördes från Finland till Sverige under samma tid. Cirka 70 000 finska krigsbarn togs emot under åren 1939-1945. Tio år senare, 1956, i samband med massflykten från Ungern, var cirka 6 000 ensamma ungdomar i åldern 16-18 år på flykt. En del av dem kom till Sverige. (Hessle 2009)

Sverige tog emot flera stora flyktingströmmar även under 1970- och 80-talen, med stor sannolikhet även ensamma barn. Det finns uppgifter från 1970-talet om mottagande av barn från Chile och Mellersta Östern, offer för krig och politisk förföljelse i hemländerna. (Angel och Hjern, 2004). Bakom varje våg av förflyttningar finns krig och konflikter, hunger och fattigdom

Under det senaste året har antalet ensamkommande flyktingbarn ökat markant (www.migrationsverket.se). År 2015 kom 33 369 barn och ungdomar till landet. Alla var ensamma, alltså på flykt utan sina föräldrar eller andra anhöriga. De flesta är pojkar.

2 847 av dessa var flickor.. Ökningen beror på att ungdomar flyr från Syrien, Irak, Afghanistan och Somalia, länder som levt med terrorattacker, krigshandlingar och fattigdom under lång tid. I regel är barnen inte förberedda på flykten. Föräldrarna eller någon släkting informerar dem strax innan avresan.

Oavsett bakgrunden till flykten riskerar barnen att utsättas för utnyttjande och övergrepp. Barn liksom vuxna flyr till Europa med hjälp av smugglare. Någon annan väg in till Europa finns inte för människor som flyr hastigt från sitt hemland. Barnen beskriver osäkerheten och rädslan för upptäckt som outhärdlig. Ibland avbryter smugglarna resan och barnen får hitta mat och husrum på egen hand. Så här har ett ensamkommande barn berättat för mig:

”Man har alltid oro. Först om man får stanna. Sedan en ny oro, var ska jag bo, får jag gå kvar i skolan? Det är värst i mörkret om nätterna. Tankar som rör mig avbryts av tankar på mamma och mina syskon. Måtte mamma överleva och när får jag träffa henne igen? Tänker hon på mig? Saknar hon mig, eller..? Jag vågar inte ringa. Risken för att jag ska gråta under samtalet håller mig tillbaka. Jag är rädd för att mamma ska oro sig ännu mer och att jag ska göra henne ledsen. Usch, vad jag är ensam. Alla andra har sin familj och jag har ingen. Nu måste jag vara duktig och klara av det här. Det har jag lovat mamma och mig själv. Men det är så svårt att sova och tankarna far runt och stör. Mina föräldrar skickade iväg mig och jag visste inte vad som skulle hända. Först nu vet jag

hur hopplöst det är att vara ensam, galet och outhärdligt.”

Berättelsen bygger på tankar från en tonåring på flykt från sitt hemland. Han är ensam i Sverige och resterna av hans familj finns kvar i hemlandet. Kontakten är dålig. Det är svårt att ringa och han vågar inte av rädsla för vilka känslor det ska väcka i honom och i mamma. Han lever på gränsen till känslomässigt sammanbrott, men måste vidare.

Upplevelser av våld och utsatthet

Få flickor får hjälp att fly till Europa. Bland dem som ändå kommer finns våldtagna och hotade flickor, som flyr från skammen att inte vara oskulder när föräldrarna börjar planera för giftermål. De kan aldrig berätta om övergreppen av rädsla för skam och förnedring från omgivningen. En ”rörd” flicka kan inte gifta sig utan tvingas begå självmord, eller fly och leva gömd från familj och släkt. Det finns ingen väg tillbaka för dessa jagade flickor.

Ensamkommande pojars bakgrund är lika grym med upplevelser av våld i krig. Om de deserterar hotas de av fängelse eller avrättning om de stannar i landet. Flera berättar om tortyr i polishäktet och misshandel på gatan som tvingat dem att fly. Många flyr för att undkomma militärtjänstgöring. Vanligtvis tillhör dessa pojkar minoritetsbefolkningar som känner sig förföljda av majoritetskulturen. Förföljelsen och tvånget att strida i motståndarnas armé gör situationen

omöjlig och leder till att de flyr ut ur landet för att undkomma.

Barn från krigsområden separeras från sina anhöriga när de följer gruppen av flyende människor bort från våldet. Flykten kan pågå i veckor, månader och år. Barnen förlorar kontakten med sina familjer och tvingas leva med osäkerheten om föräldrar och syskon lever, eller om alla är döda, eller skadade.

Ibland har våld och övergrepp i hemmet tvingat ut barnen på gatan där de förenat sig med andra i samma situation. Homosexuella pojkar hånas och utnyttjas och flyr för sitt liv för att bli accepterade för sin sexuella läggning. Ungdomarna är extremt utsatta för nya övergrepp.

En grupp ensamkommande barn kommer till Sverige i skydd av en familj. Med nytt namn och ålder registreras de som biologiska barn till vuxna släktingar, som ibland är helt främmande för barnet. De lär sig att ljuga om sin bakgrund och förneka sin längtan efter föräldrarna av rädsla för att röja hemligheten, bli straffade och i värsta fall återsända till hemlandet. Löggen är en anpassning till våra regler och görs för att skydda barnet. Trots det är barnet oskyddat och kan inte söka hjälp av rädsla för att de själva, eller fosterfamiljen straffas om de avslöjar sin hemlighet.

Mötet mellan vårdpersonal och ensamkommande flyktingbarn

När vi i vårt kliniska arbete börjar fråga barnen om deras bakgrund framkommer svåra och potentiellt trau-

matiserande händelser i ungdomarnas berättelser. Starka och tåliga har de klarat sig genom situationer som är helt otänkbara för barn i vår del av världen. När vi inte vet vad som ligger bakom ett barns eller ungdoms personlighet och reaktionsmönster går det heller inte att bemöta på rätt sätt.

Personal undviker att ställa frågor om barnets bakgrund, på grund av egna obehagskänslor eller rädsla för att väcka oro hos barnet. Om vuxna inte tar initiativet blir tystnaden ömsesidig. Relationen kommer att vila på hemligheter och undvikanden till skada för båda parter.

Varje barns bakgrund måste kartläggas. Barnets förmåga att ta hand om sina känslor måste vägas mot vår kunskap om barnets speciella behov. Detta ska sedan ligga till grund för beslut om boende, vård och omhändertagande.

Varje ensamkommande barn befinner sig i en livskris. De har en sorg efter anhöriga och allt de skilts från och kan lida av posttraumatisk stress. Barn behöver samtala med vuxna för att finna förklaring till sina känslor. De behöver få möjlighet att förbereda sig inför det som händer i framtiden på kort och lång sikt. De behöver hjälp med att skapa och upprätthålla kontakt med sina föräldrar.

Om ett barn har förlorat sina föräldrar, behöver det hjälp med att kartlägga sin släkt. De svarar ofta att det inte finns någon familjemedlem kvar, men personal får inte låta oss nöja med det. Ofta finns syskon, farbröder och kusiner som kan göra skillnad mellan total ensamhet och hopp om tillhörighet. Om det inte finns någon i livet,

har barn berättat för mig att mamman ändå finns med ”som en ängel på axeln, eller i stolen bredvid”.

Ur social-medicinskt perspektiv är kunskapen hos personal i boendet, skolan och sjukvården om ensamkommande och separerade barns specifika behov och känslomässiga sårbarhet, avgörande för hur barnens framtid kommer att formas. Övergivna, miss-tänksamma och rädda ungdomar kan avskärma sig från vuxna och samhället i övrigt. Utan känsla av tillhörighet, delaktighet, respekt för sig själv och andra, obearbetad sorg och oro över anhöriga, riskerar ungdomarna att förlora möjligheten att skapa förutsättningarna för nytt liv. Ny framtid och mål i livet skapas genom vuxnas vägledning, omsorg, känslomässig närhet och hjälp att förstå och tolka krav och förväntningar från skola och boende.

- Hjälp med att tolka skillnader mellan den svenska och deras egen kultur,
- Hjälp med att behålla respekten för sin egen bakgrund, familj och vänner.
- Hjälp att skapa nytt nätverk av samhällsfunktioner som ungdomarna behöver för att leva normalt liv när de passerat myndighetsåldern (Brendler-Lindqvist, 2004).

Vårdpersonalens uppdrag är att närma sig en främmande tonåring vilket inte är alldeles enkelt. Tonåringars naturliga krafter att hålla avstånd till vuxna spelar in hur väl vi lyckas, liksom

tonåringens omnipotens och längtan efter oberoende och självständighet. Om avståndet blir för stort skapas fördomar och negativa tolkningar och personalen får inte den betydelse som ungdomarna behöver för att utvecklas känslomässigt och integreras i det nya samhället (Malin, 2000).

Post traumatisk stress, traumabehandling kan inte vänta

En våldsamt och livsfarlig händelse är alltid potentiellt traumatiserande. Forskning på barn visar att upprepade potentiellt traumatiserade händelser leder till (PTSD), som måste få professionell behandling (Bodegård, Godani och Rydelius, 2008).

I mottagandet av ensamkommande barn måste barnets psykiska hälsa bedömas tidigt för att posttraumatiska reaktioner ska kunna identifieras. Det måste även finnas möjlighet att remittera barnet till behandling. Vårdkedjan får inte som idag bortse från barnets behov av vård för att det saknas kunskap, för att barnet är asylsökande eller för att tidpunkten inte anses vara lämplig. Tiden försvårar den psykiska läkningen i motsats till andra sår.

Traumatiserade barn är ofta vaksamma och försiktiga i kontakten med andra. De gör sig små och osynliga, i hopp om att undkomma nytt våld. De undviker många situationer och allt främmande och okänt väcker ny oro och ångest. Långt ifrån alla barn reagerar passivt efter trauman. Lika många barn är aggressiva och hämndlystna och kastas runt i konflikter de inte kan förhindra eller se

sin del av. De markerar avstånd till vuxna och jämnåriga och rensar bort all vänskap och förståelse med ilska och hat, som kan dölja skam, sorg eller skuldkänslor. I sin skrämmande framfart väcker de rädsla hos andra barn. Passiva försvarslösa barn passar mycket dåligt ihop med aggressiva och ledsna slagskämpar.

Traumatisering är en faktor att räkna med i mötet med flyktingbarn. Barn från krigsområden har med stor sannolikhet sett och utsatts för upprepade våld, som syns i deras beteenden. Om vi inte frågar barnet i samband med introduktionen, kan vi inte veta. Vetskapen är viktig för anpassningen av boendet och omsorgen efter barnets behov. Samtidigt behöver barnet självt förstå sina kaotiska känslor.

Hem, omsorg, och boende

De kommuner som tar emot barnen erbjuder placering i gruppboende för barn och ungdomar i samma situation. I gruppboendet blandas barn med olika språk, kultur och bakgrund som har förlusten av föräldrarnas skydd gemensamt. De har alla upplevt uppbrott och separationer och är sköra, märkta av flykten, vilsna och misstänksamma i tillvaron (Bowly, 1962). Det är en speciell grupp av barn, men med samma behov av närhet och trygghet som alla barn. Personal i gruppboende och skolor blir möjliga anknytningspersoner och är därmed inte utbytbara. Gruppboendeformen har en institutionsliknande struktur med personal som är schemalagd. Personalen kommer och går, medan institutionen är barnens hem.

Det är viktigt att ta hänsyn till barnens behov av närhet i planeringen av personalscheman. Vi är inte utbytbara när en god anknytning har etablerats. Formerna för mottagande är likartade i olika gruppboenden. Bräcklig planering och bristande kunskap om barnens behov har skapat problem som kopieras av andra kommuner som omedvetet begår samma misstag.

Asylprocessen

Utöver bördan barnen bär med sig försvåras läkningen av asylprocessens ovisshet. Det är svårt att förbereda sig inför den kris ovissheten kan leda till och krisen är svår att hantera när den inträffar. Barn känner sig hjälplösa när de inte kan fatta egna beslut och inte förstår. Det är en omöjlig livssituation att leva i väntan, ovisshet och utan datum för det slutgiltiga beskedet. Skräcken över att tvingas återvända till hemlandet hindrar barnen från att tänka rationellt och logiskt omkring sin asylprocess. Hjälplösheten delas mellan vårdpersonalen och ungdomarna då beslutet ligger utanför deras ansvarsområde. Skräck, stark oro och stress bygger en vägg mellan logiska tankar, fakta och lugnande förklaringar. Ju längre väntan på det slutgiltiga beskedet, ju svårare får ungdomarna att hantera sina känslor och vardagliga uppgifter (SOU, 2006).

Barn som känner uppenbar fara för sitt liv om de återvänder till hemlandet har det svårast. I förtvivlan över att aldrig befrias från ångesten begår de desperata och självdestruktiva handlingar. I dystra stunder kan

barn vara rädda för att de ska kasta sig framför bussen på vägen hem, av okontrollerbar förtvivlan.

Känslan av uppgivenhet och förtvivlan är påtaglig när barn berättar om sin livssituation, och att vi inte kan göra något för att hjälpa dem. Maktlösheten drabbar alla som möter barnen i sin vardag. Risken är att vi undviker att lyssna för att skydda oss mot egna känslor. I vår inre konflikt inför att inte kunna hjälpa dem som ber om hjälp är det viktigt att vi är tydliga, inför oss själva och barnet, om våra möjligheter och begränsningar. Vi måste tydliggöra våra roller som lärare, kurator, psykolog, läkare, rektor eller skolsköterska och inte svika barnet i de rollerna. Ett barn i kris behöver omges av stabila förutsägbara vuxna.

Personal i kommunernas gruppboenden kan ha fått instruktioner om att inte blanda sig i barnets asylutredning. Gode mannen bär ansvaret att tillvarata barnets rättigheter i migrationsprocessen. Det är gott nog, men det räcker inte då barns oro över asylprocessen bubblar fram i alla sammanhang. Barn måste kunna vända sig till de vuxna de känner mest tillit till för att ställa frågor och få svar. De som möter barnen dagligen måste kunna hantera deras oro och ångest. Därför måste personalen ha kännedom om asylprocessens olika delar och i samarbete med gode mannen kunna svara på frågor om hur den går till och vilka rättigheter barnet har. Det betyder inte att personalen ska påverka eller förhindra Migrationsverkets arbete och beslut.

Ny familj – familjehem alternativt släkthem

Det är en ansvarsfull uppgift att ansvara för andras barn och det kan bli konfliktfyllt om ansvaret inte är genomtänkt och bygger på frivillighet. Ett släkthem kan vara ett äldre syskon till barnet, en farbror, moster, eller avlägsen kusin. Mottagandet kan bygga på vänskap och kärlek till barnets biologiska föräldrar, på förväntan, tvång från slakten, solidaritet mot landsmän eller ekonomiska avväganden. Släkthemmen saknar vanligtvis det stöd från kommunen som normalt ges till familjehemsföräldrar. Familjehemmen rekryteras och utreds av kommunens familjehemssekreterare, får utbildning och kan ingå i nätverk med andra familjer. Dessutom har familjen och barnet regelbunden kontakt med familjehemssekreteraren. Släkthemmen har inte samma förhållande till kommunen. Utredningen i släkthemmen är inte lika omfattande som för familjehemmen, och uppföljningen är ofta sparsam. Kommunernas socialtjänst måste skärpa uppmärksamheten på flyktingbarnen, utreda deras behov av boende och omsorg och bedöma om släkthemmet kan uppfylla det.

Det är en stor omställning för en familj att ta emot ett föräldralöst barn, oavsett om familjen är ett familjehem, eller ett släkthem. Familjerna isoleras ofta, då stödet är obefintligt. Föräldrarna är ofta oförberedda på vilken inverkan asylutredningen får på vardagslivet. Dagligen ställs familjen inför svåra frågeställningar som:

- Vilka trauman barnet har varit med om och hur familjen ska förhålla sig till dem. Är det rätt att tala om dem eller bättre att låta det vara?
- Asylprocessen och vilken roll föräldrarna kan ta i den. Rädslan för avslag ger osäkerhet och oro som kan smitta av sig till hela familjen. Det känns smärtsamt att inte kunna hjälpa en ung människa som vädjar om hjälp för att slippa resa tillbaka till hemlandet. Om familjen är förberedd på att det kan bli avslag på asylansökan finns en viss känslomässig beredskap, även om det i stunden känns förfärligt och orättvist.
- Vardagsproblemen ökar i styrka med barnets ålder. Tonåringar markerar sitt oberoende och vill inte alltid följa familjens regler. Kompisars negativa inverkan väcker oro. Släkthemmet måste ta ställning till regler för tider och pengar, samarbete och respekt. Om konflikter uppstår kan familjehemmen känna sig osäkra på om de beror på kulturskillnader eller är normala för åldern och situationen.
- Flera nya samarbetspartners. Familjen ska samverka med den gode mannen, lärare, juridiska ombud, socialsekreterare och Migrationsverket i svåra och främmande frågeställningar. Så här är situationen för Hanan:

Hanan 15 år kom efter en tid till ett familjehem. Hon erbjöds ett eget rum där hon vistades när hon var hemma. Ibland samtalade hon med kvinnan och de kom i stunder varandra nära. Ändå var det mycket Hanan undrade över och kände sig rädd inför. Familjen hade en hund som gick in och ut i köket och en katt som smög på bänkar och bord. Hon var rädd för hundar sedan hon var liten. Där hon växte upp ansågs hundar farliga och smittförande. Katter hade hon aldrig sett och tyckte att katthår flög och blandade sig med maten på tallriken. I stunder av ensamhet var hon rädd för sonen som kom på besök ibland. Hon visste inte vad han hade för tankar om henne. Hanan slutade äta hemma och höll sig borta när kvinnan i familjen var bortrest. Hemmet blev ett fängelse och Hanan ville bort.

Hanans liv försvårades av att hon kom till ett svenskt familjehem. Hon kunde inte förmedla sin oro av rädsla för att inte bli förstådd och hade inget annat alternativt boende. Hon var för rädd för att leva ensam. Hanan var svårt märkt av det liv hon levt innan hon kom till Sverige. När hon sedan kom i trygghet vaknade känslorna som tryckts undan och skapade konflikter inom henne och med omgivningen.

Barn kan tolka omgivningen felaktigt, och hamna i nya farliga situationer för att de inte kan läsa av omgivningens signaler i ny kontext. Om släkthemmet eller familjehemmet inte känner till barnets bakgrund blir fel-tolkningarna fler.

Familjer som modigt och solidariskt öppnar sina hem för barn som flytt på egen hand behöver kommunens fulla stöd för sin insats. Stödet kan vara regelbunden handledning, enskilt eller i grupp med andra familjer. De måste erbjudas utbildning om migrationsfrågor och ansvarsfördelningen mellan familjen, kommunen och den gode mannen. De behöver få diskutera trauma och sorgereaktioner hos barn och ungdomar och få vägledning i vårdfrågor. Alla vuxna med relation till barnet behöver få diskutera med andra för att öka tryggheten i rollen som extraförälder. Reflekterande samtal i grupper kan vara en öppning för såväl familjerna som för familjehemssekreterare som ofta är lika vilsna i flyktingfrågor som de mottagande familjerna.

Till sist min reflektion

Vi befinner oss i början av en ny erfarenhet som tidigare har besittits av några få, men som nu delas av många. Fler och fler kommuner i landet öppnar gruppboenden för ensamkommande barn och ungdomar (SKL och Migrationsverket, 2010)

Kommunernas mottagande har delvis föregåtts av tvång från staten och det råder ännu stor tveksamhet över hur kommunerna ska klara uppgiften. Med tiden växer erfarenheten fram, att ensamkommande flyktingbarn inte är problemfyllda och besvärliga ungdomar som behöver omfattande vård och resurser. De är helt vanliga, men mycket ensamma, ungdomar som är ovana vid att leva själva och dåligt förberedda på uppgiften. Deras utsatthet

är inte så långt från det många av oss kände den dagen vi flyttade hemifrån till en okänd ort, utan vänner. Skillnaden är att vi inte var omskakade av samhällets ondska och våldsamhet utan på väg mot vår frigörelse.

Referenser

- Angel B, Hjern A. Att möta flyktingar. Lund: Studentlitteratur, 2004.
- Bodegård G, Godani G, Rydelius PA. Bördan de kom med. Rädta Barnen, Karolinska Institutet/ Stockholms Läns Landsting gemensamma FoUU-enheten för barn och ungdomspsykiatri BUP-divisionen/Astrid Lindgrens Barnsjukhus, 2008
- Bowlby J. Attachment and loss. Retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*. 1982;52(4): 664-678.
- Brendler-Lindqvist M. Att möta de ensamkommande barnen. Rapport. Stockholm: Rädta Barnen, 2004. Hämtad den 17 januari, 2016 från: <http://www.exponerat.net/merit-wager-skriver-i-svd-om-de-vuxna-ensamkommande-barnen/>
- Dagens Nyheter. Polisen utreds efter övergrepp på unga flickor. Hämtad den 17 januari, 2016 från: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/polisen-utreds-efter-overgrepp-pa-unga-flickor/>
- Exponerat om sanningen ska fram. Merit Wager skriver i SvD om de vuxna 'ensamkommande barnen'. Hämtad den 17 januari, 2016 från: <http://www.exponerat.net/merit-wager-skriver-i-svd-om-de-vuxna-ensamkommande-barnen/>
- Hessle M. Ensamkommande men inte ensam. Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige. Akademisk avhandling, Stockholms Universitet, 2009.

Malin M. The organized Categories of infant child and attachment, and adult attachment. Inflexible Attachment Under Attachment-related stress. Journal of the American Psychoanalytic Association, 2000:48:1055-1095.

Statens offentliga utredningar. Asylsökande barn uppgivenhetssymtom - trauma, kultur, asylprocess. Stockholm, SOU 2006:49.

Svenska barnläkarföreningen. Angående medicinska åldersbedömningar av asylsökande ungdomar. Hämtad den 17 januari, 2016 från: <http://www.barnlakarforeningen.se/2015/07/17/angaende-medicinska-aldersbedomningar-av-asylsokande-ungdomar/>

Sveriges Kommuner och Landsting och Migrationsverket. Ensamkommande barn och ungdomar – ett gemensamt ansvar. Kartläggning och åtgärdsplan. Stockholm: SKL och Migrationsverket, 2010. Hämtad den 17 januari, 2016 från: <http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7164-524-1.pdf>

www.migrationsverket.se

Annonsering i smt

En annons i Socialmedicinsk tidskrift når många olika grupper av intresserade och medvetna läsare. Som annonsör finns det möjlighet att annonsera både i tidskriften och på hemsidan. Genom att många av prenumeranterna är bibliotek och institutioner når tidskriften ut till en avsevärt bredare läsekrets än vad som indiceras av antalet prenumeranter. Bland dessa läsare finns allmänhet, tjänstemän i kommuner och landsting, politiker, personer som arbetar inom socialtjänst, vård och omsorg, studenter och forskare vid universiteten m fl.

Annonspriserna för annonser i tidskriften år 2016 följer nedan, moms och eventuella kostnader för sättning och repro tillkommer:

• Helsida baksida omslag 165 x 242 mm	7000 kr
• Helsida insida av omslag	5000 kr
• Helsida inlaga	4000 kr
• ½ sida	3500 kr
• ¼ sida	2000 kr

För tryckta annonser kan 4-färg fås på omslaget mot kostnadstillägg. Normalt trycker vi inlagan i svart och omslaget i svart + dekorfärg.

För frågor om och beställning av annonser i tidningen eller på hemsidan kontakta: redaktionen@socialmedicinsktidskrift.se